

ПРОГРАМ РАДА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА "СРЕДЊЕ ПОМОРАВЉЕ" У ЈАГОДИНИ ЗА 2024. ГОДИНУ

I Уводне напомене

Историјски архив "Средње Поморавље" у Јагодини је установа која се бави заштитом архивске грађе и документарног материјала на подручју свих шест општина Поморавског округа. Архив у Јагодини обавља све послове, предвиђене Законом о архивској грађи и архивској делатности на територији своје надлежности. На подручју надлежности Архива смештено је преко 2000 (двехиљаде) регистратура. У депоима Архива смештено је близу 4500 (четири и по хиљаде) дужних метара архивске грађе и документарног материјала. Архив у Јагодини је једина установа која се бави заштитом ове врсте културних добара на подручју Поморавског округа.

II Програм рада са предлозима мера

Програм рада Историјског архива "Средње Поморавље" у Јагодини, биће у даљем тексту представљени по службама, односно, врстама послова.

1. Служба управних, финансијских и општих послова. Структура послова:

обавља правне, организационе, управне, финансијско-материјалне, канцеларијске, административно-техничке, послове помоћних служби – одржавање хигијене, поправки, транспортне и курирске послове, као и друге оперативне – стручне послове утврђене законом и подзаконским актима, Статутом и другим општим актима Архива, као и налозима директора. Број извршилаца (6) шест.

Предлог мера:

1. **За испуњење свих горе наведених послова и радних задатака, биће предузете мере додатног осавремењавања средстава за рад, пре свега набавком модернијих персоналних рачунара и штампача и скенера, као и прелазак на е-писарницу.**
2. **Такође, биће спроведено континуирано додатно стручно усвршавање службеника кроз похађања стручних семинара, предавања и слично, као и набављањем стручне литературе.**
3. **Уколико буде неопходно, биће обезбеђен и додатни простор за смештај документације коју користи Служба.**

2. Служба заштите архивске грађе ван Архива (Спољна служба). Структура послова: евидентирање регистратура, комплетан преглед архивске грађе и документарног материјала, пружање стручне помоћи регистратурама, излучивање безвредног документарног материјала, припрема за преузимање архивске грађе, евиденција о регистратурама, заштита архивске грађе приватних имаоца, законом предвиђен надзор. Ове послове обављаће 1 (један) радник.

Предлог мера:

1. **Да се благовремено и што ефикасније испунио предвиђени план, неопходно је наставити ревизију комплетне документације (свих досијеа), која је на располагању Спољној служби.**

2. Због лакшег евидентирања документације Спољне службе, потребно је обезбедити посебан простор (посебне ормаре) и услове за њен смештај, који ће бити и физички обезбеђен.
3. Због неопходне и константне мобилности Службе, потребна је набавка службеног возила, пошто јурисдикција Спољне службе Историјског архива Јагодине, покрива читаву територију Поморавског управног округа.
4. Такође, биће спроведено континуирано додатно стручно усвршавање у погледу имплементације и рада е-архива, кроз похађања стручних семинара, предавања и слично, као и набављањем стручне литературе.

3. Служба заштите архивске грађе у Архиву (Служба депоа) Структура послова: пријем и смештај архивске грађе и документарног материјала, вођење посебних евиденција, одржавање архивске грађе у депоу, издавање архивске грађе на сређивање, издавање архивске грађе корисницима, чување и презентација архивске грађе, обављање одређених врста истраживања за испуњавање неких специфичних захтева корисника архивске грађе, пружање свих врста информација у вези са структуром архивске грађе и информативних средстава. На овим пословима ангажована су 4 (четири) радника.

План рада за 2024. годину, поред редовне делатности, која се односи на издавање документације корисницима у обиму до 1000 корисника годишње, обухвата и наставак ревизије фондова и збирки. У складу са тим, радници у Служби депоа биће ангажовани на припреми и допремању документације за ревизију и њеном отпремању и смештају. Планом је предвиђено измештање фондова судства из просторије некадашње библиотеке и унос и смештај у наведену просторију по обављеној ревизији фондова народних одбора срезова. Неопходно је обележити просторије Депоа, металне регале и фахове, како би се израдио нови топографски показивач. Упоредо са тим, замениће се дотрајале архивске кутије и урадити нови спољашњи описи архивских јединица.

Планом ревизије предвиђено је и измештање фондова старијег периода и њихов смештај после ревизије у посебан део Депоа. За наведене радње биће ангажовани радници у Служби депоа у периоду од 15. маја до 15. октобра 2024. године. Упоредо са овим активностима обавиће се чишћење и дезинфекција просторија Депоа и монтажа и монтажа неопходних металних регала у одговарајуће просторије.

У погледу редовне делатности, обавиће се унос Улазног инвентара у АРХИС и имплементираће се е-писарница у погледу захтева корисника и издавања уверења из архивске грађе.

За наведене активности неопходно је набавити, поред заштитних средстава, око 1000 комада архивских кутија и евентуално, 50 дужних метара архивских регала, извршити дезинфекцију и дератизацију просторија Депоа и набавити скенер (плотер) високе резолуције за велике формате докумената (пројектна документација).

Напомена: Већ дуже од две деценије, радници Службе за заштиту архивске грађе у Архиву (Служба депоа), свој посао обављају у изузетно тешким условима, који представљају огромну препреку у процесу рада и функционисања Службе, али и Архива у целини. Већ више пута до сада (током протекле две деценије) указивано је на изузетно лоше стање (техничко) у коме се налази објекат, који служи као архивски депо. У питању је тзв. "Стара зграда Учитељске школе", која је власништво Републике Србије а корисник је Факултет Педагошких наука у Јагодини, док Историјски архив Јагодине употребљава (као архивски Депо) просторије приземља поменутог објекта. Површина приземља "Старе зграде", која је и сама културно добро и налази се под заштитом Завода за заштиту споменика културе у Крагујевцу, износи близу 1200 (хиљаду и двеста) метара квадратних. Међутим, због урушавања око 40% међусупратне конструкције поменутог објекта и свеукупног, екстремно лошег техничког стања (скоро потпуна девастација објекта), површина приземља "Старе

зграде" која може да се користи у сврху смештаја архивске грађе, смањена је за 30-40%, што озбиљно угрожава архивску грађу и документарни материјал али и озбиљно отежава обављање послова за које су задужени радници Службе депоа. Постоји велика и сасвим извесна опасност да највећи део тренутно смештене архивске грађе – 4500 (четирихиљаде и петсто) дужних метара – буде значајно оштећен или потпуно уништен. Наглашавам да је у питању културно добро (архивска грађа) која је битна за читав Поморавски округ, али и шире, пошто корисници услуга Историјског архива долазе из читаве Србије. Поред тога, постоје константне (свакодневне) отежавајуће околности за раднике Службе депоа (недостатак грејања, светла, простора, итд) у току обављања послова унутар објекта. Због тога је неопходно да се овим Програмом рада обухвати (што је битно за сам опстанак Архива) и проналажење трајног решења за смештај драгоцене архивске грађе, која је битна за читав Поморавски округ (и шире) и безбедност свих службеника Историјског архива Јагодине а нарочито радника Службе депоа. Програмом рада, предвиђена су 3 (три) могућа предлога решења за трајно елиминисање овог изузетно озбиљног, вишедеценијског проблема:

Предлог додатних мера:

- 1. Због немогућности реконструкције садашње зграде Депоа у сарадњи са оснивачем потребно је створити услове за добијање новог плаца на коме би се изградила зграда Депоа или пронаћи адекватну зграду на територији града која би се уз додатне радове привела намени и реконструисала за потребе Депоа**
 - 2. Конкурисати код оснивача и Министарства Културе Републике Србије, за доделу средстава, неопходних за решавање питања административне зграде Архива;**
- 2. *Служба сређивања и обраде архивске грађе, са одељењима за обраду и сређивање, културно-просветну, научну, пропагандну и издавачку делатност, Центром за информације и Библиотеком.***

Структура послова: класификација и систематизација архивске грађе унутар фондова, израда информативних средстава (сумарних и аналитичких инвентара, регистара, пописа предмета и сл.), припремање и издавање публикација (критичко приређивање историјских извора), истраживање и обрада докумената, комплетна припрема изложби архивске грађе, набавка и издавање библиотечког материјала на коришћење, као и вођење евиденције корисника библиотечког материјала, израда инвентара библиотечког материјала, израда инвентара микрофилмског материјала, припремање научних и културно-просветних манифестација.
Све наведене послове обављаће 9 (девет) радника.

а) *Послови сређивања и обраде архивске грађе и израда информативних средстава*

Планом рада Историјског архива Јагодине за наредну годину, предвиђено је да се настави са комплетном архивистичким сређивањем и обрадом 6 (шест) фондова:

- *Фонд Општина Јагодина*, годишта 1980-1983;
- *Фонд Општина Свилајнац*, годишта 1967-1968;
- Фондови *Народног одбора Среза деспотовачког, Народног одбора Среза беличког, Народног одбора Среза левачког*, граничне године фондова 1944-1955, (Напомена: ревизијом сређености установљено је да су фондови делимично сређени и обрађени, па је неопходно приступити потпуном сређивању и обради);

- *Фонд Среског суда и Општинског суда у Светозареву*, годишта 1944-1963, 1963- (Напомена: треба извршити разграничење фондова и средити и обрадити предмете, који су делимично пописани, али нису архивистички обрађени).

Поред тога, предвиђена је и израда информативних средстава-пописа предмета за Фонд *Начелство Окружја Јагодинског* (1839-1889), годишта 1859-1860 и аналитичка обрада *Фонда Окружног суда у Светозареву, кривични предмети за дела против народа и државе*, годишта 1947-1953.

Активности Службе сређивања и обраде биће усмерене ка сређивању и обради фондова, чије ће подаци, пописи предмета (унутрашњи описи) и информативна средства бити унети у АРХИС. (Напомена: Због непотпуне сређености и обраде старијих фондова неопходно је извршити допунско сређивање и обраду, и на тај начин обезбедити све елементе уноса у АРХИС према ИСАД(г) стандардима, од сигнатуре до појединачног описа документа или акта)

Упоредо са наведеним активностима радници Информативног центра и Службе сређивања и обраде – пет (5) извршилаца, биће ангажовано у периоду од 15. маја до 15. октобра 2024. године на пословима ревизије архивске грађе - фондова и збирки, у трећој фази ревизије, која обухвата ревизију фондова до 1945. године и фондова среских народних одбора и правосудских органа за период од 1945. године.

У циљу усавршавања информативног система Архива предвиђено је и да се настави са процесом *дигитализације свих информативних средстава* и докумената из фондова од изузетног значаја.

Напомена: Горе наведеним пројектом даљег оперативног осавремењавања (дигитализација информативних средстава итд.), предвиђено је да сва информативна средства која поседује Архив Јагодине и која се у писаном облику на прописаним обрасцима, преведемо у дигитални облик Архив поседује 274 сумарна инвентара и 5 аналитичких за сређене и обрађене фондове и збирке. Поред ових евиденција и остале архивске евиденције, као и делови значајнијих фондова (за почетак) треба да уђу у завршни процес дигитализације.

Пројектом предвиђамо довршавање дигитализације постојећих информативних средстава и вођење нових уз одговарајућу софтверску подршку, као и почетак дигитализације значајнијих фондова. На тај начин, поред установљавања јединствене информационе евиденције, сва информативна средства Архива, као и део грађе значајнијих архивских фондова би била систематизована, а њихова доступност олакшана. Такође, дигитализацијом би било настављено даље ажурирање архивских информативних средстава.

б) Научно-истраживачка, издавачка и културно-промотивна делатност

Планом рада Историјског архива Јагодине, у оквиру ове делатности у наредне четири годину, предвиђено је објављивање неколико стручних издања, везаних искључиво за рад Историјског архива Јагодине:

1. Збирка историјских извора – *Попис становништва и имовине у срезу темнићком 1863* (радни наслов), у склопу заједничког пројекта са Архивом Србије, о публикавању историјских извора за финансијску и управну реформу у Кнежевини Србији и у склопу ширег пројекта Историјског архива Јагодине – *Извори за историју централне Србије у 19. веку*;

2. *Средње Поморавље, Ресави и Левач, рат и свакодневни живот 1941 - 1945*, у склопу пројекта *Извори за Други светски рат у централној Србији*;

3. Нови том збирке историјских извора у оквиру едиције *Извори за Први светски рат у Средњем Поморављу, Ресави и Левчу*;

4. Посебан број часописа за историографију и архивистику **Корени**;

5. Планирано је издавање треће књиге посвећене Првом светском рату – Ратни пут Тимочке дивизије.

6. Истраживање и аналитичка припрема за публикавање студије о суђењима народним непријатељима у Моравском округу после Другог светског рата, са именским регистром осуђених лица;

7. Припрема и публикавање Извештаја и резултата пројекта *Евидентирање архивске грађе цркава и манастира у делу Шумадијске и Браничевске епархије* у сарадњи са Архивом СПЦ.

Планира се и редовна промоција архивских издања поводом *Дана Архива*, као и подела награда најбољим ученицима основних школа из предмета историје поводом манифестације *Недеље Архива*.

в) **Библиотека**

У циљу обogaћивања књижног фонда специјалне архивске библиотеке, планирана је набавка (куповином, разменом, поклоном) најмање 20 (двадесет) библиотечких јединица куповином и разменом, чиме би се број књига увећао на 3685 (три хиљаде шестошездесет и пет). Предвиђена је и допуна *Инвентара монографских публикација*, која би до краја године, требало да садржи, како је већ наведено, чиме би се евидентирало укупно око 4500 (четири хиљаде и петсто) уписаних библиотечких јединица. Такође планирано је и сређивање простора библиотеке и уређење библиотеке.

Предлог мера:

1. Наставити са применом новог софтверског програма АРХИС (што важи за све службе у структури Архива) у циљу што ефикаснијег рада, међусобне сарадње (умрежавање рачунара) и успостављања јединствене архивске информативне мреже на територији читаве Републике Србије.
2. Биће усавршен и примењен нови рачунарски програм за унос назива (наслова) библиотечких јединица у јединствени *Инвентар монографских публикација*. Упоредо с тим, биће настављен рад на уносу података за *Централни регистар фондова*, у склопу сарадње са Архивом Србије.
3. Наставиће се сарадња са другим институцијама на територији града Јагодине (Факултет педагошких наука) и шире, у циљу што ефикаснијег испуњења плана, по питању научно-истраживачке и издавачке делатности. Биће конкретизовани већ постигнути (начелни) договори с Историјским институтом "Београд" у вези са пружањем рецензентских и стручних савета. Биће настављена сарадња и са Институтом за савремену историју Србије у Београду и Филозофским факултетом (група за историју) у Београду, у вези са унапређењем научно-истраживачког и издавачког делатности Архива.
4. Упутићемо позив свим заинтересованим истраживачима прошлости, са подручја Поморавског управног округа, и шире, да пошаљу своје радове за нови (једанаести) број часописа за историографију и архивистику – *Корени*.
5. Наставиће се континуирана сарадња са правним лицима које се баве штампарском делатношћу, у циљу одржавања високог квалитета услуга у тој области.

ГЕНЕРАЛНА НАПОМЕНА: У наредној години неопходно је предузети конкретне мере како би се у овој години започело са трајним решавањем питање Деоа Историјског архива „Средње Поморавље“ у Јагодини.

директор Архива
Милан Јаковљевић